

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Silvana Paternostro
SOLITUDE & COMPANY

Copyright © 2014 by Silvana Paternostro
Translation Copyright © 2021 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03625-1

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

SILVANA PATERNOSTRO

ISTINITA PRIČA O ŽIVOTU

GABRIJELA GARSIFE
MARKESA

ISPRIČANA UZ POMOĆ NJEGOVIH PRIJATELJA, ČLANOVA PORODICE,
OBOŽAVALACA, SAGOVORNIKA, KOLEGA ŠALJIVDŽIJA, PIJANACA
I NEKOLIKO UGLEDNIH LJUDI

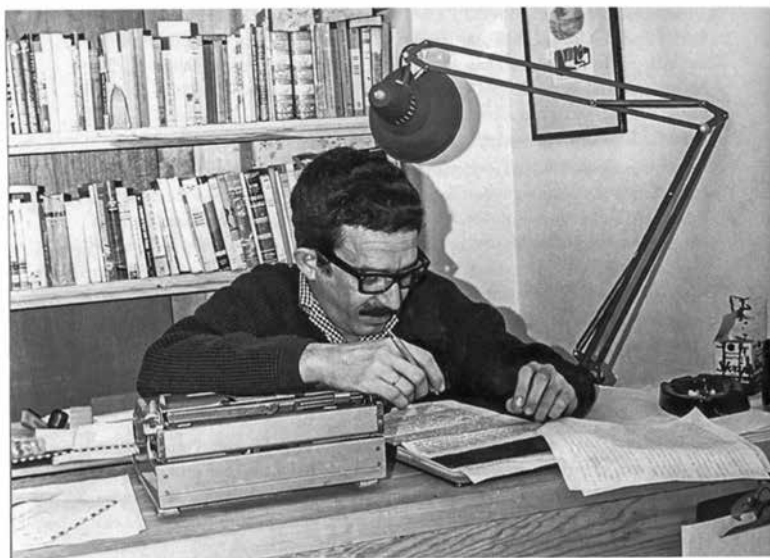

Preveo Vladimir D. Nikolić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2021.

Esta es la única foto mía
tomada por Amiguelo mientras
escribía *Cien años de soledad*

García

Gabrijel Garsija Markes piše *Sto godina samoće*
u Meksiko Sitiju 1966.

Gabrijelu Garsiji Markesu
i Džordžu Plimptonu,
učiteljima, *in memoriam*

Ipak, teši me to što ponekad usmena priča može biti bolja od one napisane, i tako nehotice izmišljamo novu književnu vrstu koja nedostaje književnosti: fikciju fikcije.

Gabrijel Garsija Markes, *Živjeti da bi se pripovijedalo**

---

* G. G. Markes, *Živjeti da bi se pripovijedalo*, V. B. Z., Zagreb, 2003, str. 280, prev. Draženka Milovanović i Tanja Tarbuk. (Prim. prev.)

Prolog

U novembru 2000. godine, časopis *Tok (Talk)*, koji je nedavno osnovala Tina Braun, zamolio me je da priprelim usmenu istoriju Gabrijela Garsije Markesa. Želeli su oko dve hiljade reči; otprilike izbrojane i s fotografijama, to treba da iznosi otprilike tri-četiri stranice teksta. Ukratko, želeli su nešto kratko. Definitivno ne njegovu biografiju.

Unajmljena sam zato što sam se, iako od 1986. živim u Njujorku, rodila u Barankilji, zbog čega sam bila komšinica izmišljenog grada Makonda. Osim toga, u zimskom broju časopisa *Pariz rivju (The Paris Review)* iz 1996. objavila sam članak *Three Days with Gabo**, detaljnu hroniku novinarske radionice koju je Gabrijel Garsija Markes vodio u Kartaheni, a koju sam pohađala kao studentkinja.

Predložila sam urednici da, umesto da intervjuišem predsednike, filmske zvezde i besnoslovne bogataše, s kojima se Gabrijel Garsija Markes svakodnevno družio, odletim u Kolumbiju i razgovaram s onima koji su ga poznavali pre nego što je postao legendarni latinoamerički pisac. Kada sam rekla da čak mogu da razgovaram s likovima koji se pojavljuju u *Sto godina samoće*, misleći na grupu prijatelja koje je ovekovečio kao „odgajivače petlova iz La Kueve“ i „prve i poslednje prijatelje koje je ikada imao u životu“, smesta su mi poslali avionsku kartu, koja je bila veoma smešna, jer je na kovrti u kojoj je stajala karta bila odštampana slika Mikija Mause. Časopis *Tok* zapravo finansira korporacija *Dizni*.

„Posle Kolumbije ću morati da odem u Meksiko“, rizikovala sam i kazala urednici. „Tamo je napisao taj roman.“

„Šta god da je potrebno“, glasio je odgovor.

---

* *Tri dana s Gabom.* (Prim. prev.)

Taj članak nikad nije objavljen. Časopis *Tok* se brzo ugasio, jer alhemijska formula mešanja šou-biznisa s novinarstvom i književnošću očigledno nije mogla da uspe. „Koji to časopis stavlja gologrudog Hjuja Granta na korice i posvećuje šest stranica ozbiljnoj rubrici o književnosti?“ rekla mi je ne tako davno urednica koja je od mene tražila da napišem taj članak. „Samo Tina može da traži usmenu istoriju o Gabrijele Garsiji Markesu.“

Međutim, zahvaljujući Tininoj smelosti, snimila sam dvadeset četiri kasete, po devedeset minuta na obe strane, sa ljudima koji su pričali o Gabrijele Garsiji Markesu. Objavila sam i nekoliko članaka zasnovanih upravo na tim razgovorima. Kad su njegovi memoari *Živjeti da bi se pripovijedalo* objavljeni 2002. na španskom, časopis *Malpensante (Zlonamerni)* izašao je s verzijom koja je bila obimnija i više kolumbijska u odnosu na ono što sam priredila za časopis *Tok*. Taj članak sam nazvala *Samoća i društvo*, što je ime koje je u nekom trenutku Garsija Markes nameravao da dà filmskoj produkcijskoj kompaniji, koju je želeo da osnuje s kolumbijskim partnerima. Objavila sam drugu verziju članka s istim naslovom u *Pariz rivjuu*, povodom petnaestogodišnjice njegovog postojanja, koji je onda preveden i objavljen u prolećnom broju meksičkog časopisa *Neksos (Nexos)* 2003. godine. Prošla je bezmalo čitava decenija pre nego što sam u martu 2010. zaključila da je kucnuo čas da ponovo preslušam te kasete i da ih preobrazim u ovu knjigu.

Nakon što sam završila preslušavanje, međutim, shvatila sam da to što imam nije dovoljno za knjigu. Morala sam da popunim izvesne praznine. Zato sam počela drugu rundu intervjua s onima za koje sam mislila da će moći da obezbede kontekst i hronologiju za prve glasove.

Knjiga *Samoća i društvo* podeljena je u dva dela. U prvom delu nazvanom *Pre „Sto godina samoće“*, govore njegova braća i sestre, kao i oni koji su mu bili drugovi pre nego što je postao opštevoljena latino-američka ikona, oni koji su ga poznavali u vreme kada još nije imao ličnog engleskog krojača niti engleskog biografa – dve stavke za koje je rekao da su obeležja uspeha pisca – i kad se nije kretao u društvu šefova država i multimilionera (kao one noći kada sam ga videla kako seče nebeskoplavu traku na svečanom otvaranju Muzeja *Soumaja*, poklona biznismena Karlosa Slima Meksiko Sitiju, što me je podsetilo na

intervjue koje sam pripremila za časopis *Tok*). Taj prvi deo objedinjuje glasove iz bezobzirnih i optimističkih vremena, kad je mali dečak iz provincije odlučio da postane pisac. Ovo je i priča kako je u tome uspeo. Tu su svedoci formiranja stvaraoca kasnije poštovanog širom sveta. U drugom delu *Posle „Sto godina samoće“* govori se o slavnom nagrađivanom piscu Garsiji Markesu.

O Garsiji Markesu je već napisano mnogo, ali bez obzira na to, pišćeva proza, cenzura njegovih sećanja i analiza njegovih biografa imaju drugačiju težinu. S druge strane, usmena istorija, zvaničan naziv ovog književnog žanra, omogućava onima koji su mu bili veoma bliski da nam opišu čoveka koji je postao najvažniji pisac u Južnoj Americi, ljubitelja moći i zadržtog branioca Fidela Kastro. Omogućava im da nam ispričaju kako su ga upoznali, kako su mu pomagali i gledali kako stvara sebe; dozvoljava im da učine da osetimo koliko su ga voleli ili koliko ih je nervirao; i to su potpuno njihove reči, bez drugih posrednika ili uređivača između.

Ova knjiga je, dakle, ulaznica za svetkovinu gde svi pripovedaju, svi viču, svi imaju mišljenje, a možda čak i lažu. To je suština usmene istorije, u stilu knjiga *Edie: American Girl* Džin Stajn i Džordža Plimptona ili *Truman Capote: In Which Various Friends, Enemies, Acquaintances and Detractors Recall His Turbulent Career* Džordža Plimptona. Ovaj format, koji mi je pao s neba nakon autoritativnog telefonskog poziva Tine Braun, impresivan je zato što je i zabavan i neopterećujući, a istovremeno i duboko istinit.

Ali morate da imate na umu i da svaki deo ovih dijaloga govori i nešto o karakteru osobe koja pripoveda. Čitanje tih kazivanja podjednako je zabavno kao i odlazak na slavlje, gde zastanete da poslušate kako koja zvanica govori o Markesu, a kao i na svim zabavama, neki pričaju više od drugih. Tu ima bukača, superanalitičara, šaljivdžija, pevača, vulgarnih, pa čak i onih koji su previše popili. Na toj zabavi smo upravo u društvu koje je Markesu omogućilo samoću potrebnu da napiše *Sto godina samoće*.

Prilikom pisanja ove knjige nisam pričala s Garsijom Markesom. To je upravo ono što zahteva usmena istorija. To jest, napisana je glasovima drugih. Usmena istorija podrazumeva razgovor s nekim o osobi koja nije prisutna i, što je još važnije, beleženje tih razgovora. Da bih počela s radom, organizovala sam kasete po redosledu kojim su održani ti

intervjui. Onda sam počela da preslušavam intervjuje koje sam vodila i snimila pre više od deset godina. Kroz slušalice sam čula vlastiti smeh, ali su me istovremeno zaskakala nova pitanja. Na primer, kikotala sam se slušajući ljude iz Barankilje, mog rodnog grada, ali sam takođe shvatila da van Kolumbije niko ne razume šta znači izraz „petlova dojenčad“. Onda sam shvatila da moram da smislim ne samo kako da objasnim barankiljski žargon već i činjenicu da sam uglavnom razgovarala s ljudima u poodmaklim godinama. Pamćenje bi ih neretko izneveravalo i mucali bi kada nečega nisu mogli da se sete. A pošto nisam mogla da im vratim sećanja, u njihovim glasovima sam ostavila nežnost njihove starosti.

Muzika, a naročito valjenato, kantri bluz prožet harmonikom, igrala je važnu ulogu u tim prvim razgovorima, a moji sagovornici bi neretko spontano i zapevali, pa sam ih pustila da i ovde pevaju. Takođe sam uvrstila mačističku logiku sudije koji je Markesu pričao šta se dogodilo te sudbonosne nedelje kad je, kao mladić, sudija bio očevidac onoga što svet danas poznaje kao *Hroniku najavljene smrti*. Uvrstila sam i mnoštvo objašnjenja o Barankilji, ne samo zato što je taj grad plodno tlo za takozvani magijski realizam; to je takođe mesto gde je Markes upoznao svoje prve i poslednje prijatelje: mudrog Katalonca, Alfonsa, Alvara, Hermana i još nekoliko sagovornika koji se pojavljuju u poslednjem poglavlju *Sto godina samoće*. Kad sam stigla u Barankilju s magnetofonom, ti verni prijatelji su uglavnom bili pokojni, ali sam imala sreću da nađem dvojicu preživelih, da mi ispričaju kakvi su bili kad su se brinuli o Markesu. Ova knjiga je omaž prijateljstvu, priznanje njegovim prijateljima, jer je u Barankilji za prijatelje svakako imao najbolje među najboljima.

Tragajući za još priča o prijateljstvu, htela sam da stupim u kontakt s Marijom Luisom Elijom i Homijem Garsijom Askotom. *Sto godina samoće* su njima posvećene. Svi gaboloz i gabomrsci u Kolumbiji napamet znaju dela i čudesa sagovornika koji se pojavljuju u tom romanu, ali niko nije mogao da mi kaže ništa o te dve osobe, očevidno veoma važne u piščevom životu. Ništa sem da su živele u Meksiko Sitiju.

Stigla sam u Meksiko Siti s još jednom avionskom kartom ljubazne korporacije *Dizni*, prijavila se u *Kaza Durango* i započela potragu. Karlos Monsivais mi je rekao da su oni bili španski bračni par; da je Homi, suprug, umro i dao mi telefonski broj gospođe. Sutradan, veoma

privlačna i elegantna dama u sivo-plavom kompletu, koji se perfektno slagao s bojom njenih očiju i šala, primila me je u biblioteci svoje kuće u južnom delu grada. Bila je jednako velikodušna s pričama, kao i prema Gabrijele Garsiji Markesu. Slušala ga je satima kao prijateljica njegovog prijatelja na svečanoj večeri, kako pripoveda priču o knjizi koju planira da napiše. Ta ideja pretvorila se u *Sto godina samoće*, a prvo izdanje bilo je njoj posvećeno. Sigurna sam da je priču o toj svečanoj večeri pripovedala na mnogim drugim svečanim večerama. Kad sam tog popodneva uključila magnetofon, Marija Luisa Elio rekla mi je da je to prvi zvanični intervju snimljen o tom davnom sećanju.

Postoje izvesni pojedinci koji nisu bili toliko bliski s Markesom i nekoliko onih koji ga nikad nisu ni upoznali. Međutim, njihovi komentari o trenucima u kolumbijskoj istoriji, koji su obeležili piščev život, kao što je ubistvo Horhea Elijesera Gaitana 9. aprila 1948. godine, i istorijski period poznat kao nasilje, koji je taj događaj prouzrokovao, od suštinskog su značaja za razumevanje Markesove istorije u njegovim knjigama. Nereo Lopez, zvanični fotograf kolumbijske delegacije poslate u Stokholm kad je Markes primio Nobelovu nagradu, preselio se u Njujork 1997, kad je imao osamdeset godina, da bi „otvorio sebi nove vidike“, a ja sam iskoristila njegovu divljenja vrednu odvažnost da ga nagovorim da mi priča o danima kada je Garsija Markes bio samo još jedan kolega, a Kolumbija krvarila nasmrt. Njegova živopisna sećanja prosto su oživela istoriju.

Ovde se Markes pojavljuje bez samocenzure prisutne u autobiografiji *Živjeti da bi se pripovijedalo*, i bez balasta više od sedam stotina stranica izvanrednih biografija Dasoa Saldivara i Džeralda Martina. Ovo je bogat i redak istorijski dokument, koji čuva kolektivno sećanje na njegov život i promišlja o poslu pisca iz ugla običnih ljudi, kao i o tome kako je došao do rilkeovskog nužnog pakta sa samoćom. Ovo je knjiga koja demonstrira da su prijateljstvo i okolnosti, a iznad svega disciplina i posvećenost, neophodni da bi se trijumfovalo u životu.

Argentinski pisac Tomas Eloj Martinez, njegov bliski prijatelj, rekao je da je čovek morao da položi omertu, kao da je član mafije, da bi postao Gabov prijatelj. „Nikad niste smeli da pišete o njemu“, kazao mi je jednog popodneva na svojoj verandi u Nju Džerziju. Markes pripoveda o tome kako je u Parizu, dok je bio mlad i siromašan, u nekom parku video

Ernesta Hemingveja. Umesto da mu pride i započne razgovor, odlučio je da vikne njegovo ime s druge strane nevelikog trga, podigne ruku i tim gestom signalizira koliko ga poštuje. Razumela sam strah koji je tad osećao, jer je izuzetno teško dozvoliti sebi da se padne u iskušenje blizine.

Ovu knjigu sam zato pisala izdaleka i u istom duhu. To je ljudski portret ličnosti koja je postala legenda. Međutim, čvrsto verujem da su ljudi veći, važniji, večniji, pa čak i svetiji, od mitova. Markes je velik i bez imperativa da ga predstavljamo probranim pričama u kojima nema mana, ne čini greške, ne doživljava poraze, ne ponaša se nesmotreno, nema ljubavnih zanosa ili smrtnih omraza. Ukoliko tako radimo, samo doprinosimo šupljijoj gluposti.

Da bi uživao u ovoj knjizi, čitalac mora da ostavi po strani ideju da sve u životu ima samo jednu jedinu istinu. Usmena istorija jedne osobe ume da bude u suprotnosti sa svim i svačim. Ali to je deo njenog šarma. S tim na umu, dođite na ovu zabavu s čašom viskija s ledom, ili čašom šampanjca, za šta su mi rekli da je Gabo lično preferirao. Ako želite potpuno iskustvo, sa svoje police s knjigama uzmite ponovo *Sto godina samoće*, ili skoknite do najbliže knjižare i kupite je. Pročitajte je opet, ili po prvi put, nakon što ste čuli zanimljivosti i indiskrecije iza kulisa onoga što se opisuje kao „verovatno najbolje i najslavnije delo – klasik svetske književnosti za sva vremena“. Poslednja dva poglavlja će vas ispuniti oduševljenjem kad budete razumeli piščevo namigivanje svojim prijateljima. Nadam se da ćete se naglas nasmejati kad pročitate, na primer, da je „Alvaro plašio kajmane svojim bučnim smehom, Alfonso izmišljao zversku priču o bukavcima koji su kljunovima iskopali oči četvorici mušterija koji su se loše ponašali prošle nedelje, a Gabrijel bio u sobi zamišljene mulatkinje koja nije naplaćivala ljubav novcem, nego pismima svom vereniku šverceru, koji je bio u zatvoru sa druge strane Orinoka, pošto mu je granična straža dala purgativ i potom ga posadila na noćni sud, koji je ostao pun izmeta i dijamanata.“* Razumećete zašto je uvek osporavao one koji su govorili da ima bujnu maštu, i to jednostavnom rečenicom: sve u njegovoj prozi zasniva se na činjenicama.

---

* G. G. Markes, *Sto godina samoće*, prev. Jasna Mimica-Popović. (Prim. prev.)

STO GODINA SAMOĆE

Zemljotres 1967.

GREGORI RABASA: Dogodio se kako se zemljotresi i događaju. Ne možemo da predvidimo zemljotrese, iako znamo da će se desiti.

EMANUEL KARBALJO: Neverovatan slučaj u istoriji književnosti na španском jeziku. To je nešto genetički. Postoje geni koji predodređuju da postanete veliki pisac, a on je radio veoma naporno. Nije se bezrezervno posvetio književnosti, ali je radio izuzetno naporno. Vrlo, vrlo disciplinovano. Napustio je sve ostale poslove, pozajmljivao novac, prodavao stvari i proveo osam meseci zatvoren u kući da bi pisao. Cela njegova porodica, njegova supruga, njegovi sinovi, njegovi prijatelji – svi smo napravili prazan prostor oko njega zato što je bio frenetično posvećen samo jednom. Živeli su veoma skromno u malom stanu, tu nije bilo luksuza, trošili su samo onoliko koliko je bilo neophodno.

Svi su se slagali da bi trebalo da dobije mir, vreme i ljubav. I zahvaljujući tome – taj roman je i napisan. Ja sam čitao taj roman od časa kada je počeo da ga piše sve dok ga nije završio, i pošto sam čitao i komentarisao poglavlje za poglavljem svake sedmice, kada bi mi doneo sledeće poglavlje, nisam imao ništa da ispravim, ništa da zamenim, zato što su sve moje sugestije već bile u romanu.

MARIJA LUISA ELIO: Davao mi je delove na čitanje. Ono što bi napisao noću, Gabo bi nam čitao sledećeg dana... I od tog prvog trenutka ste znali da je posredi čudo. I on je to znao.

GILJERMO ANGULO: Ne, nije znao. Štaviše, iskreno je sumnjao da će taj roman biti dobar. Kad je objavljen, poslao mi je primerak. Pročitao sam

ga. Izuzetno mi se dopao. Poslao mi je još jedan primerak. Nemam svoj primerak jer sam morao da ga prosledim Hermanu Vargasu, a Herman Vargas je morao da ga prosledi Pliniju. Takođe, trebalo bi da ti kažem nešto što ne verujem da ti je iko drugi rekao i što ti niko neće reći: Plinio ga je izgrdio zato što je roman antikomunistički. „Šta? Država je prepuna problema, a ti pišeš bajku?“

MARIJA LUISA ELIO: Ja nisam budala i umem da budem veoma zajedljiva kad je u pitanju književnost. Hoću da kažem, neko može da bude veoma slavan pisac, ali ako mi se nešto ne sviđa, onda mi se ne sviđa. Zato sam prvo pročitala, pa shvatila da je ovaj senjor Garsija Markes veoma sjajan. Nisam sumnjala u to ni sekundu...

Mislila sam da je knjiga veoma dobra. Ali biću iskrena prema tebi: da je do *te* mere dobra, to ne.

SANTIJAGO MUTIS: Izgubili su kontrolu nad situacijom. U inostranstvu, ali i u Kolumbiji takođe. Zato što je Gabo postao događaj, fenomen. Svi su klečali pred njim. Ne znam da li je ovo ispričao Gabo, ili Tomas Eloy Martinez. Nedelju dana nakon što su objavili roman tamo, Gabo je otputovao u Buenos Ajres, ali ne zbog *Sto godina samoće*, već da bude u žiriju na nekom literarnom konkursu. Jedne noći su otišli u bioskop, i kad je Gabo ušao, neko ga je prepoznao, cela publika je ustala na noge i aplaudirala mu. Tamo je sve i počelo. I više nije stalo! Nije stalo. Nikad. To jest, nikad ga više nisu ostavili na miru.

RODRIGO MOJA: 29. novembra 1966. Gabrijel Garsija Markes me je posetio u mom domu u zgradi u Kondesi, u društvu svoje žene Mercedes, da bi jedan od mojih fotografa ilustrovao prvo izdanje. Snimio sam fotografije u svojoj kući, gde je bilo dosta prirodnog svetla. Došao je u kari-ranom sakou. Voleo je karirano. Izgledao je ravnodušno, ali je svakako bio svestan foto-aparata. Bio je svestan da je stvorio remek-delo. Već je bio napisao dosta toga, već je imao dosta uspeha, a kroz celu knjigu možete da udahnute sigurnost koju imaju samo geniji. I ja sam tada imao taj utisak. Naravno, ne o razmerama. Gabo je tada imao svega trideset devet godina. Ali bio je hodajuće predskazanje onoga što dolazi.

PRE
STO GODINA SAMOĆE

Fotografija s venčanja Gabrijela Elihija
i Luise Santijage